

Ar pabrangs padangos, įsigaliojus įstatymo pataisai?

Nuo 2020 metų sausio 1 dienos įsigalioja Atliekų tvarkymo įstatymo pataisa, įpareigojanti padangų gamintojus-importuotojus pasirašyti sutartis su savivaldybėmis dėl padangų atliekų, surinktų didelių gabaritų atliekų aikštelėse sutvarkymo. „Įsigaliojančios pataisos privalumas toks, kad visi padangų gamintojai-importuotojai privalės prisidėti tvarkant šiose aikštelėse atsidūrusias padangų atliekas, bet įstatymo pataisa, jei nebus sprendžiamos kitos šiuo metu esančios problemos, neduos rezultato, kurio tikimasi“, – teigia padangų importuotojų organizacijos direktorė Danguolė Butkienė, apie padangų atliekų tvarkymo problemas kalbėjusi rugsėjo 26 dieną Druskininkuose vykusioje kasmetinėje konferencijoje „Atliekų tvarkymas 2019“.

Būtina sutartis su savivaldybėmis

Nuo 2020 metų sausio 1 dienos įsigaliojanti Atliekų tvarkymo įstatymo pataisa skelbia, kad aplinkos ministro nustatyta tvarka užsiregistravę individualiai apmokestinamųjų gaminių atliekų tvarkymą organizuojantys gamintojai ir (ar) importuotojai privalo „sudaryti sutartis su visomis savivaldybėmis (arba komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratoriumi, kuriam pavesta administruoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą) dėl padangų atliekų surinkimo savivaldybių įrengtose didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelėse ir šių aikštelių eksploatavimo dalinio finansavimo. Šiose sutartyse turi būti numatyta padangų atliekų surinkimo savivaldybių įrengtose didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelėse ir šių aikštelių eksploatavimo išlaidų dalinio finansavimo tvarka, sutarčių sudarymo, įsigaliojimo ir nutraukimo tvarka, savivaldybių įrengtų didelių gabaritų atliekų aikštelių infrastruktūros plėtros ir naudojimo sąlygos, paslaugų teikimo tvarka ir sąlygos, atsiskaitymo tvarka, šalių teisės, pareigos ir atsakomybė už įsipareigojimų nevykdymą, pretenzijų pateikimo, nagrinėjimo ir ginčų sprendimo tvarka, sutarties galiojimo terminas, jos keitimo ar nutraukimo sąlygos ir tvarka“. Pataisoje taip pat teigiama, kad šiuos darbus gamintojai-importuotojai turi finansuoti proporcingai jo užimamai rinkos daliai, kuri Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka apskaičiuojama pagal gamintojo ir (ar) importuotojo deklaruotą ataskaitiniu laikotarpiu Lietuvos Respublikos vidaus rinkai verslo tikslais tiekų padangų kiekį.“

Tačiau daliai gamintojų-importuotojų reikalavimas pasirašyti sutartis su savivaldybėmis, visiškai nesuprantamas. „Manau, tai pagalių į verslo ratus kaišiojimas. Mes esame pasirašę sutartį su padangų perdirbėjais. Nežinau, kam dar sutartis su savivaldybėmis reikalinga“, – svarsto UAB „Autotrekas“ direktorius Vaclovas Gumuliauskis.

„Nežinau, kas tokią nesąmonę sugalvojo. Juk esame pasirašę sutartį su padangų atliekų perdirbėjais ir tvarkytojais. Ir, manau, esama tvarka yra labai gera. Kai yra keli perdirbėjai, renkiesi tą, kuris operatyviausiai paima senas padangas ir jas pigiausiai sutvarko. Nesuprantu, kam reikalingos sutartys su savivaldybėmis. Juk jos turės sudaryti sutartį su padangų tvarkytojais ir perdirbėjais, o tai tik pabrangins atliekų tvarkymo procesą, o tuo pačiu ir padangas“, – mano UAB „Autokamera“ direktorius komercijai Kęstutis Adlis.

Geri politikų norai

Padangų importuotojų organizacijos direktorės Danguolės Butkienės manymu, įstatymo pataisa siekta didesnio skaidrumo tvarkant padangų atliekas, užtikrinti efektyvų ir tinkamą gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimą, šėšėlinės ekonomikos Lietuvoje mažinimą.

„Gamintojų ir importuotojų sąvade registruoti apmokestinamųjų gaminių Lietuvos vidaus rinkai atskirai patiekia apie 25 tūkst. tonų naujų, naudotų ir restauruotų padangų, o surenkama apie 20 tūkst. tonų. Rinkos dalyvių vertinimu, realiai vidaus rinkai patiektas padangų skaičius yra dar didesnis ir gali siekti maždaug 35 tūkst. tonų su įvažiuojančiomis transporto priemonėmis ar neapskaitoma prekyba“, – teigiama 2018 metų pabaigoje priimtos įstatymo pataisos aiškinamajame rašte. – Didžioji dalis atliekų susidaro autoservisuose. Valstybinės mokesčių inspekcijos duomenimis, transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veiklą Lietuvoje vykdo apie 13,3 tūkst. juridinių ir fizinių asmenų, kuriems ši veikla yra pagrindinė. Iš jų beveik 6,3 tūkst. įmonių, o kiti – automobilių meistrai veiklą vykdo pagal verslo liudijimą arba individualios veiklos pažymą. Tik kiek daugiau nei tūkstantis visų autoservisų ir meistrų pateikė Aplinkos apsaugos agentūrai metines atliekų susidarymo apskaitos ataskaitas už 2016 m. Darytina prielaida, kad ne visos atliekos perduodamos apmokestinamųjų gaminių atliekų tvarkytojams. Padangas autoservisai ne tik palieka didelio gabarito atliekų surinkimo aikštelėse, bet ir gražina klientams, dažniausiai paliekantiems jas gamtoje.“

Pataisa – tik figos lapas?

Padangų importuotojų organizacijos vadovės Danguolės Butkienės nuomone, atsiradusi prievolė pasirašyti sutartis su savivaldybėmis padangų kainai įtakos negali turėti, bet ir norimo rezultato, paliekant landas neskaidrumui kitose vietose, nepavyks pasiekti. Viena neskaidrumo priežastis – padangų gamintojams-importuotojams suformuluota atliekų sutvarkymo užduotis. „Neaišku, kuo vadovaujantis gamintojams-importuotoja s nustatyta užduotis sutvarkyti 80 procentų įvežamo padangų kiekio. Svorio skirtumas tarp naujos ir jau naudojimui nebetinkamos padangos tikrai nesiekia 20 procentų. Praktiškai naujos ir senos padangos svoriai beveik vienodi“, – teigia pašnekovė, palikdama atvirą klausimą, kas sutvarko likusį 20 procentų įvežamų padangų?

Kita landa neskaidrumui – naujų ir dėvėtų transporto priemonių padangos. „Kaip rodo „Regitros“ duomenys, per aštuonis šių metų mėnesius Lietuvoje pirmą kartą buvo registruota 145 050 naudotos ir 51235 naujos transport priemonės. Per 2018 metus Lietuvoje buvo parduota 1 793 543 transporto priemonių. Tarp jų buvo įvežti 6 862 nauji vilkikai. Vieno vilkiko su priekaba padangos sudaro apie vieną toną. Kas sumoka už kartu su transporto priemonėmis įvažiuosiu padangų sutvarkymą?.. Dar viena metų metais nesprendžiama problema – nelegalūs padangų pardavėjai. Užtenka atidaryti skelbimų portalus ir ten pamatai mirgančius skelbimus apie parduodamas tiek naujas, tiek naudotas padangas. Ir kai naudotos padangos kaina – dešimt eurų, kokios lėšos gali tekti tokių padangų atliekų sutvarkymui. Be to, įstatymai leidžia neapmokestinant įsivežti penkias padangas, bet ir jas vėliau reikia sutvarkyti. Kas už jų sutvarkymą moka? Mokame visi mokesčių mokėtojai, net ir neturintieji automobilio, – mintimis

dalijasi Padangų importuotojų organizacijos direktorė. – O kur dar užsienio internetinių parduotuvių atliekos?“

Danguolės Butkienės mintis pagrindžia ir Seimo narių pateiktas aiškinamasis raštas. Jame teigiama, kad realiai į Lietuvos rinką patiekiamas padangų kiekis gali siekti 35 tūkst. tonų.

Dar viena landa neskaidrumui – nelegalūs automobilių ardytojai. Tokią išvadą galima daryti iš Seimo narių pateiktos aiškinamojo rašto priimant įstatymo pataisą. Jame teigiama, kad Lietuvoje techninės priežiūros ir remonto paslaugas teikia apie 13,3 tūkst. juridinių ir fizinių asmenų, bet už 2016 metus tik kiek daugiau nei tūkstantis visų autoservisų ir meistrų pateikė Aplinkos apsaugos agentūrai metines atliekų susidarymo apskaitos ataskaitas. „Kodėl, jei gamintojas-importuotojas platinimo taškuose viršija surinkimo užduotį ir surenka daugiau kaip 80 procentų jo išleisto į rinką padangų kiekio, jam atsiranda prievolė finansuoti, aukščiau minėtas veiklas? Principas – legalus moka, iš jo ir reikalaujama, o jei verslas neregistruotas iš jo nieko nereikia? Nors įstatymas jau įsigalioja po kelių mėnesių nei organizacijos nei pavieniai padangų importuotojai nežino, kokiais principais bus padalintos užimamos rinkos dalys savivaldybėse susidarančių padangų atliekų tvarkymui organizuoti, – teigia padangų importuotojų organizacijos vadovė ir pateikia dar vieną skaičių: 2018 metais už vidaus rinkai pateiktas padangas gamintojai-importuotojai sumokėjo apie 250 tūkst. eurų gaminio mokesčio valstybei. Iš šios sumos savivaldybėms nebuvo skirta lėšų padangų atliekoms, susidarančioms didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelėse. – Atliekų tvarkymo įstatymas apibrėžia, kad apmokestinamųjų gaminių atliekų tvarkymą privalo finansuoti gamintojai-importuotojai, tad kodėl šeimininkų atliekų, susidarančių savivaldybėse, surinkimo ir tvarkymo kaštus privalo dengti savivaldybės?“

Atliekų politikos grupė – be politikos?

Gamintojus-importuotojus jau spaudžia laikas pasirašyti sutartis su savivaldybėmis dėl padangų atliekų, susidarančių didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelėse, sutvarkymo ir šio darbo finansavimo. Kokiais duomenimis turės vadovautis gamintojai-importuotojai ir savivaldybės, pasirašydamos sutartį, Aplinkos ministerija taip ir nesugebėjo atsakyti. Iš to, matyt, galima daryti išvadą, kad Aplinkos ministerijos Atliekų politikos grupė šiuo klausimu dar neturi jokios politikos. Ko gero ir Atliekų tvarkymo įstatymo pataisos laukia GPAIS likimas – baigiasi antri šios tvarkos įsigaliojimo metai, o sukurta programa iš pereinamojo laikotarpio vis neišsikepurnėja.